

Bülten

KASIM 2006

Toplumsal Huzur ve Refah İçin İyi Yönetişim

Başlarken...

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, Cumhuriyetin çağdaşlaşma atılımlarının desteklenmesi yolunda temelleri 45 yıl önce atılmış bir aydın geleneğini temsil etmekle gurur duyuyor.

TESEV'in Kurucular Beyanı'nda şu ifadeler vardır (1994):

Cumhuriyetten bu yana çağdaşlaşma yolunda küçümsenmeyecek yol alınmış olmakla birlikte, birçok alanda bu hedefe ulaşamadığımız ortadadır. Türkiye'yi eskimiş ve hantallaşmış devlet yapısı, tam işlemeyen demokrasisi, birikmiş ekonomik ve toplumsal sorunları, yetersiz altyapısı, konumunun gerisinde kalmış görünen dış ilişkileri, hizmet gücünü giderek yitirmiş eğitim ve sağlık kurumlarıyla yirmibirinci yüzyıla taşımak olanaksızdır.

Bu doğrultuda yürütülen TESEV İyi Yönetişim Programı, 70 milyonu aşan çağdaş bir ülkenin gerekli kıldığı saydam, katılımcı, yerinden ve dinamik bir kamu yönetimi hedefi için TESEV çatısı altında yapılan çalışmaları içine alır.

Geçtiğimiz yıllar içinde bu alanda yerleşme ve yoksulluk, yurttaşların bilgi edinme hakkı, yerel yönetimler reformu, yolsuzluklar, bütçe ve mali saydamlık, kamu denetim sistemi gibi ana başlıklar etrafında çok sayıda çalışma yapıldı ve

ürünleri kamuoyu ile paylaşıldı. Bu ürünlerin en güncel olanlarına TESEV web sitesinden (www.tesev.org.tr) ulaşabilirsiniz.

TESEV çatısı altında yürütülen tüm çalışmalarda araştırmacılar geniş bir bilimsel özgürlük içinde ve yüksek bilimsel standartlarla çalışırlar. Her çalışma taze ve güncel verilere dayanır, politikalara ışık tutacak gözlem ve öneriler ile sonuçlandırılır. Bu sonuçların mutlaka politika yapımcılarla ve kamuoyu ile paylaşılmasıyla en geniş şekilde tartışılması sağlanır.

Elinizdeki bülten, çalışmalarımızı sizlerle paylaşmak için yeni bir mecra olarak tasarlandı. Bu yolla sizlere düzenli olarak ulaşmayı planladık. Bültenimiz, TESEV çalışanlarının olduğu gibi bu alandaki tüm araştırmacıların da katkılarına açık olacak.

Bu ilk sayımızda TESEV İyi Yönetişim Programı'nın yürütmekte olduğu en güncel çalışmalar hakkında bilgiler bulacaksınız.

Kendi türünde de bir ilk olan bültenimizi sizler için ilginç ve yararlı kılabilmişimizi umuyor, değerli katkı ve yönlendirmelerinizi bekliyoruz.

Ahmet Buldam
İyi Yönetişim
Program Direktörü

**TOPLUMSAL
HUZUR VE
REFAH
İÇİN İYİ
YÖNETİŞİM**

01. SAYFA

**YÖNETİMDEN
YÖNETİŞİME**

03. SAYFA

**YOKSULLUK,
GELİŞMİŞLİK
HARİTALARI**

06. SAYFA

**BİLGİ EDİNME
HAKKI SAHA
ARAŞTIRMASI
TÜM HIZIYLA
SÜRÜYOR**

09. SAYFA

İYİ YÖNETİŞİM BÜLTEN SAYI: I - KASIM 2006 İÇİNDEKİLER

01 TOPLUMSAL HUZUR VE REFAH İÇİN İYİ YÖNETİŞİM
DR. YILMAZ ARGÜDEN

04 YÖNETİMDEN YÖNETİŞİME
FİKRET TOKSÖZ

06 KAMU HARCAMALARININ İZLENMESİ
HASAN KARACAL

08 YOKSULLUK, GELİŞMİŞLİK HARİTALARI
Ü.ZÜMRAY KUTLU

10 YALOVA'DAN KARS'A
HASAN SOYGÜZEL

11 BİLGİ EDİNME HAKKI SAHA ARAŞTIRMASI TÜM HIZIYLA SÜRÜYOR
BAŞAK ER

13 KADIKÖY'ÜN ÖNCELİKLERİ SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİYLE BELİRLENİYOR
AYŞEGÜL TANSEN

Yönetim Yeri: TESEV, Bankalar Caddesi No.2 Kat 3 34420 Karaköy İstanbul

Sahibi: Yönetim Kurulu adına Can Paker

Sorumlu Müdür: Ahmet Buldam

Tel: 0 212 292 89 03 Faks: 0 212 292 90 46

www.tesev.org.tr , e-mail: info@tese.org.tr

Grafik Tasarım: MYRA Basım Yeri: Teknomat Matbaa Basım Tarihi: Kasım 2006

TESEV

Toplumsal Huzur ve Refah İçin İyi Yönetişim

Dr. Yılmaz Argüden, Tesev Yönetim Kurulu Üyesi, ARGE Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı

Yurttaşlar ile kamu yönetimi arasındaki ilişkilerin yeniden şekillendirilmeye başlandığı günümüzde "yönetim" kavramı da değişime uğruyor. Bu yeni "yönetim" anlayışı, içerdiği "karşılıklı etkileşim" anlamından ötürü Türkçede yerini "yönetişim" olarak buluyor.

"Yönetişim" kavramı, bir tarafın diğer tarafı yönettiği bir ilişkiden, karşılıklı etkileşimlerin öne çıktığı bir ilişkiler bütününe doğru dönüşümü ifade ediyor. Yönetişim, toplumların, faaliyetlerini yönetmek amacıyla kullandığı politik, ekonomik ve yönetsel iradedir; yurttaşların, grupların ve toplulukların, ortaklaşa karar alma ve uygulamada, çıkarlarını dile getirme yükümlülüklerini karşılama ve çatışma noktalarının çözümünde kullandıkları mekanizmaları, süreçleri ve kurumları kapsar. Bu anlamda yönetişim, toplumsal aktörler arasındaki ve toplumsal aktörlerle kamu yönetimi arasındaki karşılıklı etkileşimin niteliğine işaret etmektedir.

Uygulanmayan kararlar değer yaratmaz. Sahiplenilmeyen kararlar ise iyi uygulanamaz. Demokrasinin en önemli faydalarından biri de kararların katılımcı anlayışla alınmasını ve dolayısı ile iyi uygulanmasını sağlamaktır.

Önceleri toplum yaşamını etkileyen konular, oy hakkına sahip olanlar tarafından topluca karara bağlanırdı. Bu anlamıyla "katılımcı" olarak nitelenen demokrasi, giderek "temsili" demokrasiye dönüştü; çünkü katılımcı sayısı da, kararların karmaşıklığı ve çeşitliliği de artmıştı. Giderek, İsviçre örneğindeki gibi istisnai durumlar dışında temsili demokrasi ağırlık kazandı.

Ancak, temsilci çıkarları ile toplumsal çıkarların zaman zaman örtüşmemesi, eğitim ve iletişim alanındaki atılımlarla bilinçlenen kitlelerin toplumsal kararlara katılım isteğinin artması ve teknolojik gelişmeler XXI. yüzyılda bu trendi tersine çeviriyor: Yeni bir şekilde bürünen katılımcı demokrasi ağırlık kazanıyor. Uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri toplumsal kararların alınmasında seçilmişlerle birlikte rol alıyor.

Bu değişimi kavramadan ve benimsemeden kamu yönetiminde başarılı olmak her geçen gün güçleşecek. Bunun nedeni, uluslararası camia ve sivil toplum örgütlerinin, uyulması gerekli standartların ortaya konulmasında, kararlara dayanak olacak bilgilerin toplanıp yayılmasında, çözümler üretilmesinde ve en önemlisi katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesinde hem zorlayıcı hem de yardımcı olmalarında yatıyor. Uluslararası camia ve sivil toplum örgütlerinin rolünün seçilmişlerin ve/veya kamu kuruluşlarının yerini almak değil, katılımcı bir anlayışla onları desteklemek ve iyileştirmek için sorgulamak olduğu unutulmamalı.

İyi yönetişimin gerektirdiği temel öğeler şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik, katılımcılık, etkililik, tutarlılık, orantılılık ve yerindenlik olarak özetlenebilir. 2000'li yıllarda toplumlar çok yaratıcı, verimli yönetim biçimleri ortaya koyuyor, deniyor; toplumlar deneylerinden dersler çıkarıyor. Bu anlamda yeni bir yurttaşlık bilinci geliyor. Bu yurttaşlık bilinci kendi sorunlarına sahip çıkan, yüksek standartlar talep eden ama bu standartların oluşumunda ve hayata geçirilmesinde aktif rol alan, bunun için kendi içinden çözümler çıkaran ve yapılanmalar oluşturan yeni bir kimliği simgeliyor.

İyi yönetişim toplumsal yaşamda dört düzeyde gerçekleşebilir: 1) Kamu düzeyinde 2) Özel sektörde 3) STK'lar düzeyinde 4) Kişisel düzeyde.

Kamu yönetimi düzeyinde iyi yönetişim, devlet organlarının ve kamu hizmeti veren kuruluşların şeffaflığıyla başlar, hesap verebilirliğinden geçer ve verimlilikle sonuçlanır. Bugün toplum olarak acısını yaşadığımız hemen bütün sorunların, yolsuzlukların, verimsizliklerin, savurganlıkların panzehiri iyi yönetişim ilkelerini yalnızca sözde değil, özde de benimsemek ve yaşama geçirmektir. Sivil toplum kuruluşları böyle bir süreçte çok önemli bir rol üstlenebilirler. Devletin her biri alanında uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapması hem ulusal sorunlarımızı aşmamıza yardımcı olacak hem de katılımcı demokrasiyi geliştirerek devlete duyulan güveni artıracaktır.

Dr. Yılmaz Argüden

ARGE Danışmanlık'ın Yönetim Kurulu Başkanı'dır. Aynı zamanda, Rothschild Türkiye Temsilciliği ve TESEV Yönetim Kurulu üyeliği görevlerini de yürütmektedir. Deneyimlerini Boğaziçi Üniversitesi'nde ve Koç Üniversitesi MBA programında strateji dersi vererek ve çeşitli yayınlardaki köşe yazılarıyla paylaşmaktadır. Yaşam kalitesini yükseltme konusundaki çalışmalarını nedeniyle Dünya Ekonomik Forumu tarafından Geleceğin 100 Global Lideri arasına seçilmiştir.

Kanunlar ne yapılabileceğini değil; sadece ne yapılmayacağını belirtmelidir. Etkin bir uygulama süreci için üretilen politikalar, düzenleyici mevzuatlarla uygulamaya alınmalı, bu mevzuatlar da uygulamaya alınmadan önce taslak metin olarak kamuoyu ile paylaşılmalıdır. İkincil mevzuat (tebliğ, tüzük, yönetmelik) sadece bürokrasi tarafından tek taraflı olarak değil, sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla hazırlanırsa uygulama etkinliği artar.

İkinci olarak özel sektör düzeyinde iyi yönetim, iç içe geçmiş iki kanaldan gerçekleşebilir. Bir yandan şirketler kendileri kurumsal yönetimi uygular; bu doğrultuda kendi yapılarında şeffaflığı, hesap verebilirliği, katılımcı yönetim tarzını, etkinliği ve verimliliği yaşama geçirir; diğer yandan da toplumsal projelere kaynak ayırarak, yöneticilerinin ve çalışanlarının zamanlarının belirli bir bölümünü bu projelere, sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerine ayırmaya teşvik eder.

Üçüncü olarak, sivil toplum kuruluşlarında iyi yönetimin esas alınması; Toplam Kalite Yönetimi ilkelerinin uygulanması, bu çerçevede etkin yönetimin yaşama geçirilmesi; yöneticilerin seçiminde hatır gönül ilişkilerinin rol oynamasındansa, işinin ehli seçme anlayışının egemen olması, genel anlamda toplumda iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesinde çok önemli bir rol oynayacaktır.

Dördüncü olarak, iyi yönetim ilkelerinin yaşama geçmesinde kişiler önemli bir sorumluluk taşıyorlar.

Kişisel düzeyde, her insan bir yandan tüketici, bir yandan yurttaş, bir yandan da toplumsal sorumluluğu olan bir bireydir. Bu sorumlulukları yerine getirirken her birey şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik, katılımcılık, etkililik gibi iyi yönetim ilkelerine sahip çıkarak sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere her kurumun gelişmesine ve toplumsal refahımızın artmasına katkıda bulunacaktır, çünkü bu şekilde kaynakların çok daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla her birimiz, birer yurttaş olarak devletten, birer müşteri olarak şirketlerden ve birer birey olarak STK'lardan iyi yönetimi talep etmeli ve kendimiz de bu ilkeleri yaşayarak çevrelerine umut veren birer örnek olmaya çalışmalıyız. Çözümün kendi içimizden başladığını unutmamalıyız.

İyi yönetimin temeli olan katılımcılığın artırılabilmesi için bazı ön şartlar var: (i) katılıma açık süreçlerin oluşturulması, (ii) etkin katılımı sağlayacak sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesinin sağlanması ve (iii) katılımcıların

bilgiye erişiminin ve anlamlı bir katılım için gerekli eğitiminin sağlanması. TESEV'in öncelikli çalışma alanlarından biri olan "İyi Yönetişim Programı" (a) yerindenlik ve etkililik ilkelerinin sağlıklı olarak hayata geçebilmesi için yerel yönetimlerin stratejik planlama süreçlerinin kalitesini artırmak; (b) katılımcılığı sağlayacak örgütlenme ve süreçlerin oluşturulmasını sağlamak; (c) şeffaflık, hesap verebilirlik, tutarlılık ilkelerinin ve anlamlı bir katılımın sağlanabilmesi için gerekli olan bilgilere ulaşılabilirliği artıracak ve bilgilerin analiz edilerek kararlara girdi sağlayacak şekilde düzenlenmesine yönelik metodolojiler oluşturmak üzere çalışmaktadır.

Bu nedenle, TESEV, katılımcı süreçler açısından kamu politikaları oluşturulurken ve uygulanırken izlenecek sürecin belli ilkelere dayandırılmasının, katılımcılığın hayata geçirilmesi için önem taşıdığı görüşüyle çalışıyor. Kamu politikalarının amacı mutlaka halkın refahını artırmak olmalıdır. Örneğin, AB Tüketici Politikası metninde "AB, tüm kararlarını tüketicinin refahını artırmak için alır" cümlesi yer alır. Ayrıca, politikalar herhangi bir kesimi aşırı derecede kayırmamalı, bu hedefin gözetilmesi için de şeffaf olarak kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Politikaların oluşturulmasında katılımcılığa, öngörülebilirliğe ve saydamlığa dikkat edilmesi, kamu politikalarının vatandaşın güvenini kazanmasına ve uygulanabilirliğinin sağlanmasına yardımcı olacaktır. Kamu politikalarının vatandaş odaklı ve etkili olabilmesi ancak bu şekilde sağlanabilir.

Bu nedenle, kamu reformunu sadece bir yasalama süreci olarak değil, aynı zamanda bir kültür değişimi projesi olarak algılamalıyız. Kültür değişimi için gerek kamu çalışanlarının, gerekse toplumun eğitimine, yoğun iletişime ve başarıyı ödüllendirme konusuna kaynak ayırmamız gerektiğini unutmamalıyız.

Kanunlar ne yapılabileceğini değil; sadece ne yapılmayacağını belirtmelidir. Etkin bir uygulama süreci için üretilen politikalar, düzenleyici mevzuatlarla uygulamaya alınmalı, bu mevzuatlar da uygulamaya alınmadan önce taslak metin olarak kamuoyu ile paylaşılmalıdır. İkincil mevzuat (tebliğ, tüzük, yönetmelik) sadece bürokrasi tarafından tek taraflı olarak değil, sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla hazırlanırsa uygulama etkinliği artar.

Sivil toplum kuruluşları aracılığı ile sağlanan katılımcılığın etkili olabilmesi için taslak metinlerin bilimsel araştırma ve çalışmalara

dayandırılması, taslak oluşumunda kaynak olarak birden fazla araştırma ve yayın kullanılması gerekiyor. Sağlam temelli araştırmalara dayanan taslak metinler, üzerinde yeterince görüş alışverişi sağlanabilmesi için ilgili tarafların ve kamuoyunun görüşüne açılmalı ve görüşler uygun ortamlarda şeffafça paylaşılarak sunulabilmelidir. Farklı görüşlerin dile getirildiği ortamlarda kararlar tarafların siyasi gücüne göre değil, akılcı yaklaşımla beslenen kanıtlarla verilmelidir. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini belirleyen en önemli unsurlardan birisi de politika oluşturma sürecine katkı sağlayacak bilimsel çalışmalar hazırlamalarıdır.

Uygulamanın etkin ve adil olabilmesi için, tarafların uyum sağlayabileceği kadar uzun fakat politikanın uygulanmasını geciktirmeyecek derecede kısa süreli bir geçiş döneminden sonra başlatılması faydalı oluyor.

Ölçülmeyen performans geliştirilemez. Bu nedenle, benimsenen politikalar ile ilgili olarak dönemsel etki analizlerinin yapılması ve sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması önem taşıyor.

Katılımcı demokrasinin kalitesi, politika üretme sürecine sağlanan içerik kalitesiyle ve katılımın yaygınlığı ile artar.

İyi yönetişimin gerektirdiği katılımcılığın toplumsal anlamda etkin ve verimli sonuçlara ulaşabilmesi, ancak ulusal ölçekte eşitlikçi, katılımcı, yeni bir "eğitim" anlayışının yerleştirilmesiyle sağlanabilir.

Daha yüksek refah düzeyine sahip, yurttaşları daha mutlu, daha çok üreten ve uluslararası rekabet gücü yüksek bir ülke olmak istiyorsak, her düzeyde iyi yönetişimi yaşama geçirmeliyiz.

Yönetimden Yönetişime

Fikret Toksöz, İyi Yönetişim Kaliteli Yaşam Proje Direktörü, TESEV

Değişen bir dünyada yaşadığımızı söylerken kastettiğimiz daha çok teknolojik yeniliklerdir, çünkü bu yenilikleri günlük yaşamımızda kullanırız. Kamu yönetimi, ahlak, insan davranışları gibi konulardaki değişiklikleri görmek, izlemek ve onların değişimin bir parçası haline gelmesinin algılanması güçtür. Oysa ki değişim bir bütündür. Küçük bir kar topunun çığ haline dönüşmesi gibi birbirini etkiler ve süregider.

Kamu yönetimi, kamu güvenliği ve esenliğini korumak ve halkın ortak gereksinmelerini karşılayacak hizmetleri sunmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Kamu yönetimi, bu nitelikleri ile devletin bir parçasıdır. Devlet de neredeyse değişmez gibi algılanan kutsal bir konuma sahiptir. Oysa ki günümüzde devlet, küreselleşme olarak isimlendirilen bir rüzgârın etkisi altında değişime uğramaktadır. Küreselleşme birbirini etkileyen teknolojik gelişme, ekonomik gelişme ve liberal ekonominin bir türevidir olarak ortaya çıkan demokrasinin genişlemesi ve derinleşmesi gibi üç boyuttan oluşmaktadır.

Küreselleşmenin üç boyutundan ilk ikisinin ne anlama geldiği bilinmekte ve günlük yaşam içinde bu iki boyutla karşı karşıya gelmekteyiz.

Dünyada ekonomik ve teknolojik gelişmeler ile birlikte demokrasi düşüncesinde de önemli bir değişim yaşanmaktadır. Temsili demokrasinin günümüzde yetersiz kalması karşısında bireyleri içine alan katılımcı bir demokrasinin ortaya çıktığını gözlemliyoruz. Temsili demokrasi içinde kamu yönetimi, devleti oluşturan siyasi mekanizmaya karşı sorumlu ve onun emrinde çalışan bir anlayışı ifade etmektedir. Halkın istemleri ve memnuniyeti temsili demokrasi içindeki seçilmişler aracılığıyla gözlemlenmekte ve halkın istemleri onlar aracılığı ile kamu yönetimine iletilmektedir. Bu niteliği ile kamu yönetimi hiyerarşik bir yapıya sahiptir ve yalnızca devletin içindeki organlara karşı sorumludur. Kamu yönetiminin bu konumu adeta halktan kopuk ve halkın üstünde bir statüyü oluşturmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmeye

başlayan insan hakları ve herkes için demokrasi kavramları kamu yönetiminin bu ayrıcalıklı konumunu da etkilemeye başlamıştır. Halkın istemlerini ve memnuniyetini hesaba katma ihtiyacından hareketle özel sektörde kullanılan bazı kavramların kamu yönetimi anlayışının bileşenleri haline getiren bazı çabalar olmuştur. Örneğin, vatandaş müşteri olarak algılayan ve müşteri memnuniyetini ön planda tutan bir kamu yönetimi anlayışının oraya çıktığını görüyoruz.

Bu anlayış, özellikle sol tarafından eleştirilmeye başlandı. Bireyi müşteri olarak algılamak insanı siyasi kimliğinden koparma anlamına gelmekteydi. Bunun yerine uluslararası arenada yeni kavramların çıktığına tanık oluyoruz. Özellikle Habitat süreci içinde bireyin vatandaşlık bağı geri plana atılmadan, onu kamunun ortağı olarak kabul eden bir yeni anlayış yavaş yavaş tartışma konusu olmaya başladı.

İngilizcede “stakeholder” olarak adlandırılan bireyin bu yeni konumu Türkçeye “paydaş” olarak aktarıldı. Böylece temsili demokraside kamu yönetimi olarak ortaya çıkan devletin idari örgütlenme biçimi, yerini “yönetişim”e devretti. 1992’de toplanan Rio Zirvesi’nde “ortak (partner)” olarak ortaya konan bireyin statüsü, özellikle İstanbul Habitat II Konferansı ile “paydaş” haline dönüştü. Bu gelişmeler karşısında devlet ile vatandaş arasındaki ilişkiyi daha çok hiyerarşik bir ilişki içinde gören kamu yönetimi anlayışı yerine kamunun paydaşlar ile birlikte karar verdiği ve kamunun devlet yanında bireye de hesap verdiği bir yönetim anlayışını ifade eden “yönetişim” kavramı ortaya çıktı.

Dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak, Türkiye’de de özellikle Habitat II toplantısının yapıldığı 1996’dan bu yana iyi yönetişim kavramının sıkça kullanılmaya başladığını görüyoruz. İyi Yönetişim, İngilizcedeki “good governance” ın karşılığı olarak Türkçeye aktarılmış bulunmaktadır. İyi Yönetişim, kamu yönetiminin katılımcı, saydam ve hesap verebilir olmasını ifade eden bir kavramdır.

Katılımcılık kamu yönetiminin her türlü idari

Fikret Toksöz

1992-2002 yılları arasında Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği görevini yürüten Toksöz, bu görevinden önce 1978-1980 yılları arasında Yerel Yönetim Bakanlığı’nda Müsteşar Yardımcılığı, 1989-1992 yılları arasında da Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA-EMME) Başkanışmanlığı görevlerinde bulundu. Toksöz, halen TESEV’de “İyi Yönetişim - Kaliteli Yaşam” projesinin direktörlüğünü yapmaktadır.

Birey veya sivil toplum, kamu harcamalarının yerinde ve doğruluk kuralları içinde harcanıp harcanmadığını da denetler. Hesap verme ve hesap sorma olarak tanımlanan bu süreçte kamu yöneticileri de her zaman ve kendilerine soru yönetilmeden hesap vermeye hazır olmalıdır.

işlem ve kararında sürecin başından sonuna kadar bireyin karar alma mekanizmasına katılmasını ifade eder. Bireyin rolü, alınan karar ve işlemlerin uygulanması ve denetlenmesi sürecinde de etkin biçimde işin içindedir. Birey veya sivil toplum, kamu harcamalarının yerinde ve doğruluk kuralları içinde harcanıp harcanmadığını da denetler. Hesap verme ve hesap sorma olarak tanımlanan bu süreçte kamu yöneticileri de her zaman ve kendilerine soru yönetilmeden hesap vermeye hazır olmalıdır. Hesap verme ve hesap sormayı kolaylaştırmak ve anlaşılır hale getirmek için kamu yönetiminin tüm karar, işlem ve harcamaları da saydam ve erişilebilir kılınmalıdır.

TESEV, İyi Yönetişim anlayışının kamu ve kamuoyu tarafından benimsenmesi amacıyla, bu kavramın ortaya çıkışından bu yana, bu konuda çalışmalar yürütmektedir. TESEV, 2002'den sonraki Kamu Yönetimi Reformu sürecinde, bu sürece etkin biçimde katılmıştır. Bu amaçla, çeşitli disiplinlerden gelen bilimadamları ve uzmanlardan oluşan bir İyi Yönetişim Kurulu oluşturmuştur. Bu Kurul, Kamu Yönetimi Reformu tasarıları üzerine ayrıntılı rapor hazırlayarak, bu raporu hükümet ve muhalefet yetkilileri ile paylaşmış ve kamuoyuna açıklamıştır.

Yerel yönetim reformuna ilişkin yasaların yürürlüğe girmesi ile birlikte, TESEV bu yasaların uygulanmasına yardımcı olmak üzere, sivil

toplumun güçlendirilmesine ilişkin bir proje hazırlayarak Dünya Bankası'na sunmuştur. "Daha İyi Yerel Hizmet Sunumu İçin Sivil Toplumun Güçlendirilmesi" projesi, hem hükümet hem de Dünya Bankası tarafından uygun görülmüş, bunun üzerine proje Mayıs 2005 tarihinde uygulamaya konmuştur.

Proje, dört bileşenden oluşmaktadır: Sivil Toplum Katılımının Sağlanması, Stratejik Plan Hazırlanması, Kamu Harcamalarının Analizi ve Hizmet Memnuniyet Araştırmaları.

Projenin altı pilot ilde uygulanması öngörülmüştür. Bu iller Kars, Diyarbakır, Sivas, Ankara, Yalova ve Çanakkale'dir.

Projenin amacı, sivil toplumun, buldukları illerde yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılmalarına olanak sağlamak ve katıldıkları zaman da, katılımı anlamlı kılmaktır. Başka bir deyimle, sivil toplumun karar alma süreçlerine etkileri kullanarak kamu yönetiminin halkın ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde davranmasına özendirilmesidir. Projenin kapsamı, sadece pilot iller ile de sınırlı değildir. Pilot uygulamalarının sonuçları, bu illerin çevresindeki illerle ve Türkiye kamuoyuyla paylaşılacaktır.

Projenin bileşenleri konusunda, bu bültenin diğer bölümlerinde ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Bununla birlikte, uygulamalardan örnekler, karşılaşılan güçlükler ve başarı öykülerinden de bu bültende söz edilecektir.

Ayrıca, TESEV olarak, bu alanda sivil toplumla işbirliğine ve onların deneyimlerini paylaşmaya hazırız.

Kamu Harcamalarının İzlenmesi

Hasan Karacal, İyi Yönetişim Kaliteli Yaşam Proje Uzmanı, TESEV

Fonksiyonel bütçe kalemleri arasında da sosyal politika ağırlıklı bir dağılımın olmadığı gözlemlenmektedir. Eğitim, sağlık, altyapı gibi önemli konularda toplumun en az gelişmiş kesimlerine yönelik bilinçli bir kıstasa dayalı kaynak dağıtımının olmadığına dair bir tablo ile karşılaşılmıştır.

Hasan Karacal

ODTÜ'den mezun olduktan sonra lisansüstü öğrenimini Wisconsin Üniversitesi'nde tamamlayan Hasan Karacal, uzun yıllar DPT'de görev yaptı. Özel sektörde de yönetici olarak çalışan Karacal, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının yönetim kurullarında görev aldı. 2005 yılından itibaren "İyi Yönetişim - Kaliteli Yaşam" projesinde uzman olarak çalışmaktadır.

TESEV'in Dünya Bankası fonları ile yürütmekte olduğu "Daha İyi Yerel Hizmet için Sivil Toplumun Güçlendirilmesi" projesinin bileşenlerinden biri de "Kamu Harcamalarının İzlenmesi" ve yerel sivil toplum kuruluşlarının da sürece katılımının sağlanmasıdır.

Kamu harcamalarının izlenmesi konsepti Dünya Bankası tarafından gündeme getirilmiş ve ilk olarak 1996 yılında Uganda'da uygulanmıştır. Bu tarihten günümüze kadar da 10'u aşkın Afrika ülkesinde aynı etkinlik yürütülmüştür.

Dünya Bankası'nın Afrika ülkelerindeki kamu harcamalarını izleme isteğinin nedenleri, bu ülkelere/ülke hükümetlerine aktarılan banka fonlarının ya da dış yardım gibi başka kaynakların genellikle yerine ulaşamaması, bazı bürokratlarca "buharlaştırılması", yerine ulaşan fonların da doğru ve yerinde kullanılmamasıdır.

Dünya Bankası, yerine ulaştığı varsayılan kaynakların etkin kullanılmadığına dair şu saptamalarda bulunmuştur:

* Kaynak dağılımının uygunsuzluğu: Kaynaklar en çok ihtiyaç duyulan yerlere aktarılmamaktadır.

* Kaynaklar hizmet verecek birime ulaşmamaktadır.

* Aktarılan kaynakların kullanımı etkin olarak yapılamamaktadır, verilen hizmetin kalitesi yetersizdir.

* Hizmetler genellikle gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmamaktadır.

Bu saptamalar, yoksulluğun giderilmesine öncelik veren bankanın, Afrika ülkelerine

aktarılan kaynakların amaca uygun kullanılıp kullanılmadığını anlayabilmek için geliştirdiği "kamu harcamaları izleme" yöntemini esas alarak hem kullanıcılar (ihtiyaç sahipleri) hem de hizmeti veren birimler nezdinde uygulanan bir saha / anket çalışması sonuçlarıdır.

Türkiye'de Afrika ülkelerinde belirlenen sorunlar yumağının bir bölümü geçerli olmakla birlikte aktarılan fonların "buharlaşması" ya da "yerine ulaşamaması" gibi sorunlar yoktur. Türkiye'de kamu harcamalarının temel sorunları; kaynak yetersizliği, kaynak dağılımının rasyonel kriterlere dayanmaması ve hizmet kalitesinin yetersizliği olarak sıralanabilir.

Bu nedenle, TESEV projesi kapsamında saha / anket çalışmasına dayanan bir yöntem tercih edilmemiştir. Bunun yerine, seçilen pilot illerdeki tüm kamu harcamaları tespit edilerek bunların fonksiyonel bütçe kalemleri arasındaki dağılımı ve kişi başına düşen harcama miktarları belirlenerek bu iller hem Türkiye genelisiyle hem de komşu illerle karşılaştırılmıştır. Bu analiz sonucunda görülmektedir ki kamu kaynakları iller arasında fonksiyonel bütçe çerçevesinde herhangi bir rasyonel kıstasa göre dağıtılmamaktadır.

Fonksiyonel bütçe kalemleri arasında da sosyal politika ağırlıklı bir dağılımın olmadığı gözlemlenmektedir. Eğitim, sağlık, altyapı gibi önemli konularda toplumun en az gelişmiş kesimlerine yönelik bilinçli bir kıstasa dayalı kaynak dağıtımının olmadığına dair bir tablo ile karşılaşılmıştır.

Bu durum, mevcut kamu kaynaklarının iller arasındaki dağılımında da geçerlidir. Göreli olarak az gelişmiş illere harcanan kamu kaynağına bakıldığında, bu dağıtımda gelişmişlik düzeyinin dikkate alınmadığı ortaya çıkmaktadır.

Bu makro analiz sonuçları, bizi yoksulluğun giderilmesinde önemli olan sosyal harcama ve altyapı konularında daha fazla "mikro" analiz yapmaya sevk etmiştir. Bu bağlamda, Sivas

ilinde eğitim, sağlık ve altyapı (içme suyu, yol ve kanalizasyon) için yapılan toplam kamu harcamaları ilçe bazında bir değerlendirmeye tabi tutulmuş ve ilçelerin görel gelişmişlik düzeyi ile bu harcamalar karşılaştırılarak genel bir analiz yapılmıştır. Bir sosyal harcama türü olan "yeşil kart" uygulaması da bu analize dahil edilmiştir.

Bu mikro analiz sonuçları, en azından bu alanlardaki (eğitim ve sağlık altyapı) kamu harcamalarında rasyonel bir kritere göre yapılmadığını ortaya koymaktadır.

Yukarıda Sivas örnek gösterilerek kısaca tanımlanmaya çalışılan bu yöntem, çalışmada

pilot olarak seçilen 6 ilde uygulanacaktır. Bu iller Ankara, Çanakkale, Diyarbakır, Kars, Sivas ve Yalova'dır.

Projenin amacı, bu yöntemin yerel yönetim birimleri ve yerel sivil toplum kuruluşları tarafından öğrenilmesi ve bu çalışmaların sürdürülmesidir. Böylece merkezi idarenin kamu kaynaklarını daha etkin, daha verimli ve hedeflenen amaçlar doğrultusunda dağıtması için etkin bir müdahale süreci olacaktır. Bunun sonucunda ise sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımının artmasıyla hem idari birimler hem orada yaşayan vatandaşlar olarak yerelin taleplerinin gerçekleşmesi yönünde önemli bir katkı sağlanmış olacaktır.

Yoksulluk, Gelişmişlik Haritaları

Ü. Zümray Kutlu, İyi Yönetişim Kaliteli Yaşam Proje Uzmanı, TESEV

Verilerin görsel olarak izlenmesine olanak sağlayan yoksulluk / gelişmişlik haritaları illerin sosyo-ekonomik durumu ve dağılımı hakkında fikir sahibi olmak ve öncelik verilmesi gereken bölge ve konuları tespit etmek amacıyla kullanılan önemli bir araçtır.

Ü. Zümray Kutlu

Lisans ve yüksek lisans derecelerini ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nden aldı. ODTÜ'de ve ikinci yüksek lisans derecesini aldığı Essex Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi'nde mülteciler ve mültecilerin ekonomik sosyal hakları üzerine çalıştı. LSE'den aldığı araştırma bursu ile İngiltere Parlamentosu'nda da çalışmalar yapan Zümray Kutlu, halen İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde doktora yapmakta ve TESEV'de "İyi Yönetişim - Kaliteli Yaşam" projesinde çalışmaktadır.

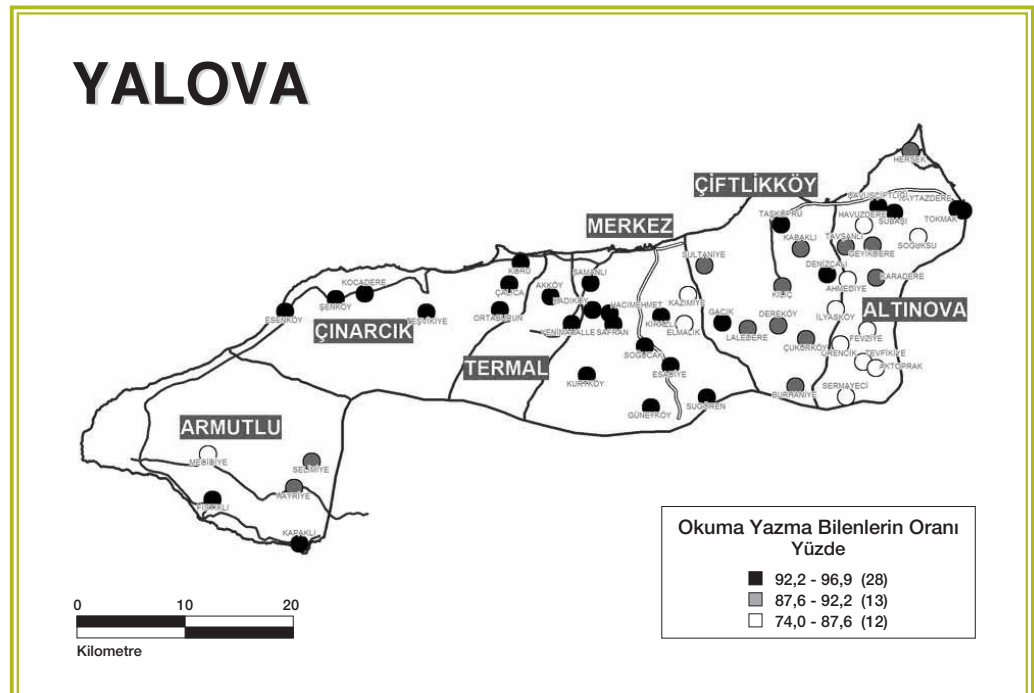
Sunulan hizmetlere erişimin ve kalitenin artırılması için mevcut durumun tespit edilmesi ilk ve en önemli adımı oluşturuyor. Mevcut durumun tespit edilmesi, sorun alanlarının ve hizmete erişimde problem yaşayan bölgelerin ve kesimlerin belirlenmesi sadece hizmet kalitesinin ve hizmete erişimin artırılmasında değil, yoksullukla mücadele edilmesi ve yoksulluğu önlemeye yönelik politika geliştirilmesinde de büyük bir öneme sahip.

TESEV İyi Yönetişim Bölümü tarafından yürütülen "Daha İyi Yerel Hizmet için Sivil Toplum Kapasitesinin Güçlendirilmesi" projesi kapsamındaki illerde mevcut durumun tespit edilmesi için hazırlanmakta olan yoksulluk / gelişmişlik haritaları sağlık, eğitim, altyapı gibi birçok alanda il çapında toplanmış olan verilerin bilgisayar ortamında dijital harita üzerinde gösterilmesi olarak tanımlanabilir.

İllere dair verilerin görsel olarak izlenmesine olanak sağlayan yoksulluk / gelişmişlik haritaları illerin sosyo-ekonomik durumu ve dağılımı hakkında fikir sahibi olmak ve öncelik verilmesi gereken bölge ve konuları tespit etmek amacıyla kullanılan önemli bir araçtır. Proje kapsamında TESEV uzmanlarınca hazırlanan haritalar aracılığı ile ilin, ilçenin, mahalle ve köylerin durumunu, öncelikli alanlarını ve hizmetlere erişimlerini takip etmek köy ve mahalleler arasında karşılaştırmalar yapmak mümkün olacaktır. Ayrıca, hazırlanan haritaların sadece mevcut durumun tespiti için değil, ilde yapılacak planlama çalışmalarını da destekleyen önemli bir analitik araç olarak kullanılması da hedeflenmektedir.

Proje kapsamında hazırlanan yoksulluk / gelişmişlik haritalarında temel olarak iki ana veri seti kullanılmakta ve bu veriler dijital haritalara yansıtılmaktadır. Bunlardan ilki 2000 DİE (TUIK) Nüfus Sayımı verileri, diğeri ise yerel düzeyde kurum ve kuruluşların (İl Tarım Müdürlükleri, İl Millî Eğitim Müdürlükleri, İl Sağlık Müdürlükleri vb.) topladığı verilerdir. DİE 2000 Nüfus Sayımından sağlanan veriler

Yalova ilinde okuma yazma bilenlerin oranını gösteren harita.

Haritaların tek tek yorumlanmasının yanı sıra haritaların birbiri ile olan ilişkilerini değerlendirmek ve ilgili haritaları bir arada yorumlayarak sorun alanlarını ve ihtiyaçları belirlemek, mevcut durumun tespiti; kaliteli ve ihtiyaca yönelik hizmet sunumu için büyük bir önem taşımaktadır.

standart, güvenilir ve kapsamlı bir veri setini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bu verilerin yurt çapında olması, proje kapsamında yer alan diğer illerde de kullanılabilir ortak bir endeks sisteminin oluşturulmasını olanaklı kılmaktadır. DİE verilerinin endeks inşasında tercih edilmesinin bir diğer nedeni ise hazırlanan haritanın analiz birimi olan köy ve mahalle bazında verilerin DİE tarafından temin edilebilmesidir. DİE tarafından yapılacak bir sonraki sayımın 2007'de gerçekleşeceği ve sonuçlarının açıklanmasının 2009 yılını bulacağı düşünüldükçe endeks inşası için temel veri seti olarak DİE 2000 Nüfus Sayımı temel alınmıştır. Bununla birlikte illerdeki kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinin topladığı güncel verilerin haritaları da proje kapsamında hazırlanacaktır.

Hazırlanan haritalarda tek birimlik göstergeler (örneğin kadın nüfusun toplam nüfusa oranı) ve birden fazla gösterge olarak nitelenebilecek endeksleri görmek mümkündür. Yerelden toplanan veriler gösterge olarak haritalarda yerlerini alırken, endeks inşasında DİE verileri kullanılmaktadır. Hazırlanan yoksulluk / gelişmişlik haritalarında temel olarak altı endeks bulunmaktadır; kadın gelişmişlik endeksi, ekonomik gelişmişlik endeksi, eğitim endeksi, konut kalitesi endeksi, tarımsallık endeksi ve

engelliler endeksi. Yereldeki verilerle beraber hazırlanacak haritaların sayısının da yaklaşık 200 olması beklenmektedir.

Haritaların hazırlanması kadar haritaların yorumlanması da eş değerde öneme sahiptir. TESEV'deki uzmanların yanı sıra hazırlanan haritaların yorumlanmasında yerelde oluşturulan çalışma gruplarının da fikirleri alınarak bu konuda bir işbirliği oluşturulmaktadır. Haritaların tek tek yorumlanmasının yanı sıra haritaların birbiri ile olan ilişkilerini değerlendirmek ve ilgili haritaları bir arada yorumlayarak sorun alanlarını ve ihtiyaçları belirlemek, mevcut durumun tespiti; kaliteli ve ihtiyaca yönelik hizmet sunumu için büyük bir önem taşımaktadır. Örneğin okulların yeterli olmadığını düşündüğümüz bir yerleşim biriminde nüfusun özelliklerine bakmak oldukça önemlidir. Haritaların birlikte yorumlanması, 65 yaş nüfusunun yoğun olduğu ve okul çağı nüfusunun düşük olduğu bir yer için önceliğin

okul yapımından ziyade sağlık ocağı ya da sağlık evi gibi bu bölgede yaşayanların ihtiyaçlarına yönelik olmasına olanak sağlayacaktır.

Sonuç olarak, hazırlanan yoksulluk / gelişmişlik haritaları yerelde kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile beraber yorumlanması halinde ilin ihtiyaçlarını ve önceliklerini belirlemede önemli bir araç işlevi görecektir. Bununla birlikte söz konusu haritalar, sivil toplum ve yerel kamuoyu tarafından, kamu hizmetlerinin sorgulanması ve denetlenmesine olanak yaratan bir kontrol mekanizması olarak da kullanılabilir.

Yalova'dan Kars'a

Hasan Soygüzel, Kalite Yönetim Sorumlusu, Yalova Belediyesi

TESEV'in davetlisi olarak "Daha İyi Yerel Hizmet için Sivil Toplumun Güçlendirilmesi" projesi kapsamında Kars'a gideceğimizi öğrendiğimde heyecanlanmadığımı söylersem yalan olur. Amacımız, Yalova'daki Stratejik Planlama deneyimini Kars'a aktarmak ve bu yolla projeye katkıda bulunmaktır.

Kars'a, daha önce Kent Vizyonu ve Stratejik Planlama çalışmalarında birlikte olduğumuz ve her biri Yalova'nın gelişmesi için çaba sarfeden arkadaşlarımızla birlikte gidecektik. Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanı İsmail Mutlu, Yalova Belediyesi Bilgi İşlem Müdürü Cafer Sadık Şengünlü, Uludağ Üniversitesi Yalova Meslek Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Başkanı Senay Yürür, Yerel Gündem 21 Gençlik Programları Sorumlusu Gülgönül Bozoğlu ve Yerel Gündem 21 Kadın Meclisi Başkanı Mukadder Silahtaroglu'ndan oluşan bir heyetle yola çıktık.

İlk şaşkınlığımı Kars'a direkt uçak seferi olduğunu duyduğumda yaşadım. Otobüsle belki de 24 saat süren Kars'a bir saat elli dakikada varmak gerçekten büyük nimet. İkinci şaşkınlık ise Kars'a indiğimizde oldu. Zira -ne demekse- klasik bir doğu şehri beklerken gördüğümüz planlı bir kentti. Kent, komünizmden yeni çıkmış Slav şehirleri gibi bakımsızdı ama yine aynı şehirler gibi insanı kendisine hayran bırakan bir mimariye, çarpıcı bir estetiğe ve kentsel tasarıma sahipti. Bu haliyle Kars, bir doğu ya da Ortadoğu kenti değil, gerçek bir Kafkas şehriydi.

Kars Kent Konseyi bünyesinde yürütülen Stratejik Plan çalışmalarına komisyon toplantılarına iştirak ederek biz de katkıda bulunmaya çalıştık. İfade etmek gerekir ki kamu, yerel yönetim ve sivil toplum olmak üzere tüm paydaşlar; Kars'ın iyi bir geleceği hak ettiğini ve buna ulaşmak için de orta ve uzun vadeli stratejik planın hayati öneme sahip olduğunu fark etmişler. Planı sadece yasal zorunluluk olarak değil kentin ortak kaderi üzerine oluşturulan bir ortaklık belgesi olarak hazırlıyorlar. Tabii bu arada planın o kadar önemli olmadığını, önemli olanın uygulama olduğunu söyleyenler de yok değildi Kars'ta.

Planın değerlendirilmesi ile ilgili toplantı Kars Kültür Merkezi'nde yapıldı. Vali, milletvekilleri, belediye başkanı, oda ve borsa başkanları, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri salonu doldurmuştu. Hele toplantı başladığında gördük ki Kars'ta kimse kimsenin hatırı için konuşmuyor. Başta hayvancılık olmak üzere sektör temsilcileri ve diğer toplumsal kesimler sorunlarını yüksek sesle dile getirmekten çekinmiyorlar. İşte demokrasinin ilk adımı konuşan toplum. Karslı konuşuyor, soruyor, sorguluyor... Yönetenler de büyük bir olgunlukla cevap veriyor.

Tabii bir şehre gidildiğinde sorulan ilk klasik soru, buranın neyi meşhur, sorusudur. Her şeyden önce -hele Orhan Pamuk'un "Kar" adlı romanından sonra- Kars'ın kendisi meşhur desek abartmış olmayız. Ama somut şeylerden bahsetmek gerekirse; Kars'ın kaşarı, balı ve kazı meşhur. Kaz, kar mevsiminde güzel olurmuş. Bu yüzden kazın tadına bakamadık ama kaşarı, balı ve eti çok beğendik. Evlerimize götürmek ve dostlarımıza da tanıtmak için kaşar ve bal aldık.

Kars'ın, bir kısmı toprağın altında saklı, bir kısmı da toprağın üstünde olan yıkık tarihi bir kenti var. Zaten bu tarihi kent de harabe olarak anılıyor maalesef. Evet, Ani harabeleri, Türkiye ile Ermenistan'ı birbirinden ayıran Arpaçay Nehri'nin kenarında ve nehir boyunca uzanıyor.

Yalova'dan sonra bir şehri bu kadar sevebileceğimi hiç düşünmezdim. Kimbilir belki de bu kadar sevmemin nedeni Batum'dan Yalova'ya göç eden dedelerimizin milli mücadele döneminde Batum-Kars-Iğdır yörelerinin düşman işgalinden kurtarılması için kurduğu Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti'ne öncülük etmeleridir.

Hasan Soygüzel

Dokuz Eylül Üniversitesi Mahalli İdareler ve Anadolu Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde ön lisans ve lisans eğitimlerini tamamladı. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'ndan 2002 yılında yüksek lisans derecesi aldı. 2001 yılından bu yana Yalova Belediyesi bünyesinde çeşitli görevlerde bulunan Soygüzel, aynı zamanda Yalova Meslek Yüksek Okulu'nda Misafir Öğretim Görevlisi olarak ders vermektedir.

Bilgi Edinme Hakkı Saha Araştırması Tüm Hızıyla Sürüyor

Başak Er, İyi Yönetişim Program Yöneticisi, TESEV

24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Yasası İyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesinde önemli bir adımdır. Bilgi edinme hakkını bilinçli bir şekilde kullanan vatandaş sayısının artması, "kul" olarak görülen bireylerin soru soran vatandaşlar haline dönüştüğünün önemli göstergelerinden bir tanesidir.

Başak Er

Lisans derecesini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2000 yılında aldı. Jean Monnet bursu ile gittiği Dublin Üniversitesi'nde Avrupa Ekonomisi ve Kamu Yönetimi yüksek lisansını 2002'de tamamladı. ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2004 yılında ikinci yüksek lisans derecesini aldı. Başak Er, Mart 2004 tarihinden beri İyi Yönetişim Programı'nda görev yapmaktadır.

Türkiye, Avrupa Birliği'ne uyum süreci çerçevesinde iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesinde önemli bir adımı da Bilgi Edinme Hakkı Yasası'nı kabul ederek attı. 24 Ekim 2003 yılında kabul edilen ve 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe giren yasa, Türk kamu yönetiminde yıllardır süregelen "sır kültürü" anlayışından şeffaf bir anlayışa dönüşüm açısından büyük önem taşımaktadır.

TESEV 2004 yılından beri İyi Yönetişim Programı bünyesinde yürüttüğü proje ile bir yandan vatandaşların bu konudaki bilinç düzeyinin artması yolu ile bu hakkın kullanımının yaygınlaşmasına katkıda bulunmayı, bir yandan da idarenin bu kanunun uygulanması konusunda üzerine düşen görevleri ne kadar yerine getirdiğini ölçmeyi amaçlıyor.

Bu amaçlardan ilkinin gerçekleştirilme için TESEV 2005 yılından beri 8 ilde toplam 9 eğitim çalıştayı düzenledi. Sivil toplum örgütleri, üniversiteler, baro temsilcileri ve yerel basın kuruluşları mensuplarına yönelik bu eğitimlerde yasal çerçevenin yanında bu hakkın pratikteki uygulaması konusunda bilgiler verildi.

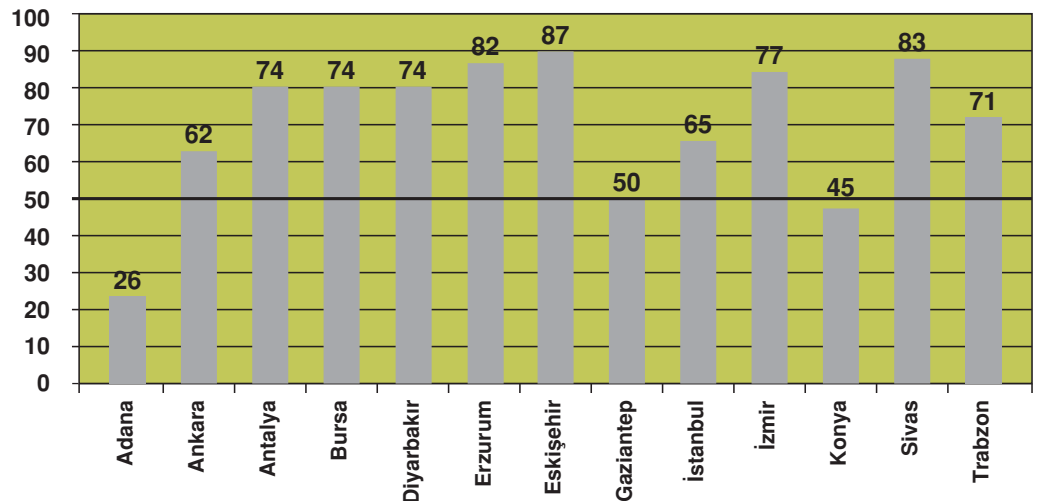
2004 yılında 395.557 olan bilgi edinme hakkı başvurusu sayısının 2005 yılında % 58 artarak 626.789'a ulaşması edilgin olarak görülen bireylerin soru soran vatandaşlar haline dönüştüğünün önemli göstergelerinden bir tanesidir. Bilgi edinme hakkını bilinçli bir şekilde kullanan vatandaş sayısının artması kamunun bilgi vermeye daha açık hale gelmesini sağlayacak ve hesap verebilirliğini artıracaktır.

TESEV, şeffaf yönetim anlayışı için kritik öneme sahip olan bu hakkın idare tarafından ne kadar benimsendiğini ölçmek amacıyla "bekçilik" rolünü de üstlenmiş, bu bağlamda saha araştırması çalışmaları gerçekleştiriyor. 2005 yılında 13 ilde tamamlanan çalışmanın sonuçları Ekim 2005 tarihinde Ankara'da uluslararası bir konferansta kamuoyuna duyuruldu. Zaman ve içerik açısından tatminkârlık derecelerinin ölçüldüğü saha araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de bilgi edinme hakkı kanunu uygulaması açısından % 66,9'luk bir başarı oranına ulaşıldı.

2005 yılından bu yana idarenin yaklaşımındaki değişimi izlemek amacıyla TESEV, 2006 yılında da saha araştırmasını tekrarladı. 10 ilde gerçekleştirilen çalışmaya 2005 yılı araştırmasındaki performansı en düşük olan iki il (Adana, Konya) ve üç büyük şehrin yanı sıra dört yeni il (Samsun, Urfa, Van, Malatya) daha eklendi.

2005 yılı saha araştırması sonuçlar

Bilgi Edinme Hakkı Saha Araştırması Kamu Kurumlarının Vatandaşların Sorusuna Zamanında ve Tatminkar Cevap Verme Başarısı 100 Üzerinden Başarı Puanı

TESEV uzmanlarının hazırlamış olduğu sorular her ilden dörder saha araştırmacısı aracılığıyla idarenin çeşitli birimlerine yönlendirildi. Araştırmacılara öncelikle bilgi edinme hakkı kanunu ve pratikte bu hakkı nasıl kullanacakları konusunda kısaca bilgi verildi. 10 ildeki sivil toplum örgütü temsilcileri ve öğrencilerden oluşan saha araştırmacılarının bu hakkı bizzat kullanmaları eğitim çalıştaylarının amacı olan toplumda bilgi edinme konusunda bilinç artırmaya da hizmet ediyor.

Saha araştırması sonuçları pilot iller düzeyinde bilgi edinme hakkının uygulanması konusunda önemli bilgiler içerecektir. Araştırma, idarenin gerek istatistik sonuçlar bağlamında başarısını ölçme, gerekse vatandaşla iletişimindeki yaklaşımını gözleme şansı verirken, uygulamada karşılaşılan sorunlara ilişkin de dikkate alınması gereken ipuçları verecektir. Halen yürütölmekte olan araştırmanın sonuçları Aralık 2006'da açıklanacaktır.

Kadıköy'ün Öncelikleri Sivil Toplum Kamu İşbirliğiyle Belirleniyor

Ayşegül Tansen, Proje Koordinatörü, TESEV

TESEV İyi Yönetişim Programı'nın 2006 yılında yürüttüğü kamu-sivil toplum işbirliğine yönelik projelerden birisi de Kadıköy'de yürütülüyor. Avrupa Birliği'nin "Türkiye'de STK'lar ile Kamu Sektörü Arasındaki İşbirliğinin Geliştirilmesi ve STK'ların Demokratik Katılım Düzeyinin Güçlendirilmesi Programı" (kısaca SKIP) kapsamında hibe yardımı alan projenin iştirakçisi ise T.C.Kadıköy Kaymakamlığı'dır.

Projenin temel amacı, kamu ve sivil toplum örgütlerinin faaliyet gösterdikleri yaşam alanındaki öncelikli sorunları birlikte saptayarak bu sorunların çözümünde birlikte hareket etmeleri. Bu amaçla pilot ilçe seçilen Kadıköy'de kaymakamlığın iştiraki ile ilçede faaliyet gösteren STK'ların çevre, eğitim, afet organizasyon, sosyal hizmetler ve sağlık alanlarındaki öncelikli sorunları birlikte saptaması, bu sorunların çözümü yönünde ortak uygulama kararları alması ve bu kararların uygulanması yönünde ilçenin kamu kurumlarıyla birlikte hayata geçirilmesine ilişkin faaliyetleri içeren bir proje tasarlanmıştır.

Projenin ilk aşaması Kadıköy'de faaliyet gösteren STK'lara ulaşılarak projenin tanıtımının yapılabilmesi için STK'ların iletişim bilgilerinin güncellenmesi olmuştur. Kadıköy ilçesinin gelişmişlik düzeyi oldukça yüksek ve sivil toplum hareketinin güçlü olduğu bir ilçe olmasına rağmen toplam sayılarının 1500'ü aştığı bilinen STK'lara ulaşmak konusunda birtakım zorluklar yaşanmıştır. Projenin web sitesi olan www.kadikoy.org.tr adresi ile de hem STK'ların bilgilerinin sürekli şekilde güncellenmesinin sağlanması, hem benzer alanlarda faaliyet gösteren STK'ların birbirleri hakkında bilgi alabilecekleri bir ağın kurulması, hem de yaşadıkları ilçedeki STK'ların faaliyetlerine gönüllü olarak katılmak isteyen vatandaşların bilgi sahibi olması amaçlanmıştır.

Kadıköy'de faal olan STK'ları projeye çekebilmek amacıyla ilki 21 Ocak 2006, diğeri 3 Mart 2006 tarihinde olmak üzere iki tanıtım toplantısı gerçekleştirildi. İlk toplantının açış konuşmasını yapan Kadıköy Kaymakamı Sn. Kasım Esen konuşmasında ilçede sivil toplum örgütleri ile

birlikte çalışmanın önemine vurgu yaptı. Projenin amaçlarının, faaliyetlerinin ve sivil toplum örgütlerinden beklenenlerin anlatıldığı bu toplantılarda yaklaşık 200 sivil toplum örgütüne ulaşıldı.

Projenin bir sonraki adımını, iki aşamalı birer günlük eğitimler oluşturdu. Bu çalışmalarda STK'ların katılım kapasitelerini artırmak ve yakın zamanda değişen mevzuat konusunda bilgilendirmek amacıyla mevzuat eğitimleri verildi. Eğitimin ikinci ayağı olan ilçenin en önemli sorunlarının saptanacağı çalıştaylar ise çevre, eğitim, afet organizasyon, sosyal hizmetler ve sağlık alanlarında çalışan STK'ların bir araya getirilmesi ile gerçekleştirildi.

Projenin sonraki aşamasını, öncelikli sorunların birlikte saptanması ve çözülmesine yönelik Ortak Yönetim Kurulu Toplantıları oluşturdu. Bu yönetim kurulu, eğitimlere katılan STK temsilcilerinin oybirliği ile seçtikleri 12 STK temsilcisi üyeden ve kamu (kaymakamlığa bağlı eğitim, sağlık ve sivil savunma birimleri ile Belediye sağlık ve çevre birimleri) görevlilerinin katılımıyla oluştu. Yapılan ilk 5 toplantıda Kadıköy ilçesinin birçok sorun alanı arasından öncelikli olarak üç konu seçilerek çalışma grupları oluşturuldu.

Mayıs 2006'da başlayan yönetim kurulu toplantılarında; uyuşmazlık çözüm uzmanı, çalışma grubu temsilcilerine, kendi önerilerini açıklamaları, tartışmaları ve bu önerilerini kamu kurumu temsilcilerine sunmak üzere projelendirmeleri yönünde yardımcı oldu. Bunun sonucunda sorunlara önerilen çözümler, çalışma grupları tarafından, il ve ilçenin kamu kurumu temsilcilerine sunmak üzere proje taslakları haline dönüştürüldü. İlk iki yönetim kurulu toplantısında STK temsilcilerinin kendi çalışma alanlarında saptadıkları sorunların yönetim kurulu gündemine alınması konusunda oldukça ısrarlı tutumlar sergiledikleri dikkat çekti.

Kadıköy Kaymakamı Sn. Kasım Esen, projenin her aşamasını yakından izledi ve sunulan her proje önerisi için Kaymakamlık bünyesinde çalışan yetkilileri (çoğu kez proje ekibinin taleplerine bile gerek kalmadan) görevlendirdi;

Ayşegül Tansen

Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Ocak - Mart 2005 döneminde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye Masası'nda görev almıştır. Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. TESEV İyi Yönetişim Programı bünyesinde sürdürülen Bilgi Edinme Hakkı ve Kadıköy'de STK'lar ve Kamu Sektörü Arasında İşbirliğinin Geliştirilmesi ve STK'ların Demokratik Katılım Düzeyinin Güçlendirilmesi projelerinde görev almıştır.

